

ARCHITEKTURA

CZASOPISMO TECHNICZNE
TECHNICAL TRANSACTIONS

WYDAWNICTWO
POLITECHNIKI KRAKOWSKIEJ

ARCHITECTURE

2-A/2010

ZESZYT 5

ROK 107

ISSUE 5

YEAR 107

HANNA GRABOWSKA-PAŁECKA*

REHABILITACJA PLACÓW KRAKOWA W STUDENCKICH WIZJACH PROJEKTOWYCH

REHABILITATION OF CRACOW'S SQUARES IN STUDENT DESIGN VISIONS

Streszczenie

We wstępie do artykułu omówiona została polska edycja książki Jana Gehla pt. *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*. Autor przedstawia w niej związek między jakością przestrzeni publicznych i jej wpływem na życie społeczne. W dalszej części artykułu zaprezentowano studenckie propozycje dotyczące rehabilitacji wybranych placów Krakowa. Zlokalizowane na obszarze Śródmieścia, w dzielnicy Podgórze oraz w Nowej Hucie, w wyniku zaniku tradycji historycznych i zmian w obecnym użytkowaniu, utraciły swoją atrakcyjność. Studenci I roku Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej w ramach przedmiotu „Projektowanie wstępne architektoniczno-urbanistyczne” przedstawili swoje wizje współczesnej aranżacji tych przestrzeni publicznych.

Słowa kluczowe: przestrzenie publiczne, rehabilitacja, studenckie wizje projektowe dla placów Krakowa

Abstract

The introduction to this article discusses the Polish edition of Jan Gehl's book entitled *Life between Buildings. Using Public Spaces*. The author presents a relationship between the quality of public spaces and its impact on social life. The further part of the article presents students' suggestions concerning the rehabilitation of selected squares in Kraków against this background. Located in the Old Town, in the District of Podgórze and in Nowa Huta, they have lost their attractiveness as a result of vanishing historical traditions and some changes in their current exploitation. The first year students at the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology presented their visions of the contemporary arrangement of these public spaces within the curriculum "Introduction to Architectural and Urban Design".

Keywords: public spaces, rehabilitation, student design visions for Kraków's squares

* Dr hab. inż. arch. Hanna Grabowska-Pałęcka, Instytut Projektowania Urbanistycznego, Wydział Architektury, Politechnika Krakowska.

1. Wstęp

Wybitny duński architekt i profesor urbanistyki Jan Gehl podczas cieszącego się ogromnym zainteresowaniem wykładu w krakowskim Międzynarodowym Centrum Kultury przedstawiał fenomen otwartych przestrzeni publicznych we współczesnych miastach. Wykładowi towarzyszyła promocja polskiego wydania jego książki *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych* w doskonałym przekładzie dr arch. Marty Urbańskiej, w której autor podjął temat roli jakości przestrzeni zewnętrznej i jej wpływu na życie społeczne¹.

Zdaniem Jana Gehla wiele czynników wpływa na różnorodne zachowania ludzi poza domem, a fizyczne otoczenie jest niewątpliwie jednym z nich. Wpływa ono na nasze zachowania w różnym stopniu. Te relacje między aktywnością pozadomową i różnymi warunkami fizycznymi otoczenia są tematem rozważań autora. Aktywność pozadomową w przestrzeni publicznej Jan Gehl proponuje podzielić na następujące kategorie: **działania konieczne, działania opcjonalne i działania społeczne.**

Działania konieczne (funkcjonalne) – zachodzą przez cały rok, w każdym niemal warunkach, są zasadniczo niezależne od środowiska zewnętrznego, wynikają z nałożonych na nas obowiązków, jak np. chodzenie do szkoły, do pracy, robienie zakupów, załatwianie spraw itp. Nasza konieczna aktywność i częsty pośpiech w powrotach do domów, nie są w tym wypadku wynikiem jakości fizycznego otoczenia.

Działania opcjonalne (rekreacyjne) – wiążą się z naszym wyborem, jeśli mamy na nie ochotę i czas. Należą do nich, według autora, np. spacer, przechadzki, cieszenie się otoczeniem, siedzenie i opalanie się. Te zachowania zdarzają się wówczas, gdy warunki pogodowe i zewnętrzne warunki fizyczne są dla tych zachowań sprzyjające. Jeśli więc otoczenie jest przyjazne, może się pojawić w jego wyniku szerokie spektrum ludzkich zachowań. Począwszy od kontaktów pasywnych, jak przyglądanie się i przysłuchiwanie innym ludziom, aż po kontakty spontaniczne, jak powitania, spotkania, rozmowy, dyskusje, zabawy dzieci itp. Na charakter **zachowań społecznych** wpływa więc kontekst, w którym one zachodzą oraz niezbędna obecność innych ludzi. Inaczej wyglądają kontakty na osiedlowych uliczkach, w pobliżu szkół czy miejsc pracy, gdzie ci sami ludzie spotykają się częściej, a inaczej na ulicach miast i w ich centrach. Tutaj każde spotkanie dwojga osób, bycie z kimś, staje się już załącznikiem innych, bardziej złożonych form zachowań społecznych.

Te zagadnienia Jan Gehl rozwija w dalszym ciągu swojej książki. Autor zwraca uwagę na to, że „(...) chociaż fizyczne otoczenie nie wpływa bezpośrednio na jakość, treść i intensywność kontaktów społecznych, to architekci i urbaniści mogą mieć wpływ na możliwość spotkania, przyglądania i przysłuchiwania się ludziom - możliwość, która sama w sobie jest wartością, a zarazem nabiera znaczenia jako podstawa oraz punkt wyjścia dla innych form kontaktu. (...) To właśnie obecność innych ludzi, aktywność, wydarzenia, inspiracja i stymulacja, wspólnie tworzą jedną z najważniejszych wartości przestrzeni publicznych”². I to one między innymi są powodem stałej i niepodważalnej atrakcyjności miast, mimo wielu niewątpliwych niedogodności, na które napotyka ich mieszkańcy.

U progu XXI wieku przeżywamy rewolucję technologiczną i informatyczną. Żyjąc w miastach zatłoczonych samochodami, obawiając się nadmiaru negatywnie oddziałujących informacji i braku bezpieczeństwa, poszukujemy teraz dwóch rzeczy: przestrzeni wirtualnej, pozwalającej zamknąć się we własnym domu przed komputerem i zapomnieć o realnej rzeczywistości, lub przestrzeni do bezpośredniego kontaktu z innymi ludźmi. Tę drugą przestrzeń mogą dać właśnie atrakcyjne, przyjazne przestrzenie publiczne, których fenomen udowadniają tak chętnie odwiedzane Wenecja, Padwa, Florencja, Siena, Toledo, Awinion, Barcelona czy wiele innych niezwykłych miast Europy. Jakość ich przestrzeni polega na atmosferze i skali, którą daje różnorodna, historycznie nawiązująca architektura domów, ulic, placów, skwerów, parków, katedr i muzeów czy kawiarniane ogródki i sklepiki. W takich przestrzeniach publicznych można się wreszcie zatrzymać i pozwolić sobie na chwilę refleksji. Tę jakość przestrzeni może dać także współczesna architektura tworząca nowe ramy dla społecznych kontaktów.

W ostatnich latach zauważyć można wyraźny wzrost zainteresowania architektów, urbanistów i władz miejskich jakością miast i ich przestrzeni publicznych. Wiele realizacji, publikacji oraz konkursów urbanistycznych poświęcono zagadnieniom rewitalizacji lub redefinicji historycznych i współczesnych placów i ulic w miastach Europy³. Jest to związane z innym podejściem do ekonomii przestrzeni i użytkowania

ziemi. Zasada zrównoważonego rozwoju wyraża się i tutaj w poszukiwaniu optimum równowagi między zabudowaną i niezabudowaną powierzchnią miasta. Stąd, rozwój miast do wewnątrz, uzupełnianie zabudowy, pozyskiwanie i uatrakcyjnianie zdegradowanych obszarów, rehabilitacja terenów przemysłowych z adaptacją istniejących obiektów oraz próba rekompensowania mieszkańcom uciążliwości życia przez nowoczesnie aranżowane bliskie przestrzenie w mieście. Z tego też wynika próba kształtowania nowoczesnych, zadanych przestrzeni publicznych zwanych galeriami, które wybitny polski socjolog Zygmunt Bauman tak krytykuje: „(...) dzisiejsze centra handlowe buduje się tak, aby ludzie byli ciągle w ruchu, stale się rozglądali; dostarcza się im bez końca – ale nigdy zbyt długo – rozrywki, w postaci nie kończącego się pasma atrakcji; w centrum handlowym nie zachęca do tego, by się zatrzymać, spojrzeć jeden na drugiego, porozmawiać, zastanowić się czy podyskutować o czymś innym niż wystawione towary; by spędzać czas w sposób pozbawiony wartości handlowej”⁴.

Przeciwieństwem tego typu przestrzeni nastawionych jedynie na konsumpcjonizm, tak trafnie ocenionych przez Z. Baumana, są niewątpliwie otwarte, przyjazne przestrzenie publiczne naszych miast. Pulsujące życiem, zachęcające do spotkań, do różnorodnych wydarzeń, będące atrakcyjnymi salonami miast.

2. Studenckie wizje projektowe

W programie nauczania na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej problematyka urbanistyczna pojawia się już w drugim semestrze I roku studiów. Z zagadnieniami dotyczącymi miasta spotykają się więc studenci bardzo wcześnie, podczas wykładów z Teorii projektowania architektoniczno-urbanistycznego, towarzyszących przedmiotowi „Projektowanie wstępne architektoniczno-urbanistyczne”.

Realizowany od pierwszych zadań projektowych aż do pracy dyplomowej ścisły związek problematyki urbanistycznej i architektonicznej jest specyfiką Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej, kontynuowaną przez kolejne pokolenia nauczycieli akademickich. Architektura nie istnieje bez kontekstu. Ten oczywisty fakt widoczny jest w przedmiotach projektowych, w których obok projektowanych obiektów lub zespołu obiektów, obowiązkowo przedstawiane są ich urbanistyczne relacje.

W Instytucie Projektowania Urbanistycznego WA PK, w Zakładzie Kompozycji Urbanistycznej, pierwsze samodzielne dwa zadania projektowe dla studentów I roku obejmują w semestrze pierwszym: zasady kształtowania kompozycji przestrzennej (model + projekt) oraz zagadnienia ergonomii mieszkania (projektowanie wnętrz mieszkalnych i użytkowych z zastosowaniem oświetlenia wybranych firm)⁵. W semestrze drugim studenci I roku zapoznają się z zagadnieniami kształtowania przestrzeni urbanistycznej oraz z zasadami kompozycji urbanistycznej. Zadaniem jest projekt przestrzenno-funkcjonalnej aranżacji przestrzeni publicznej (np. placu, o dominującej funkcji pieszej i grupującej maksymalną ilość atrakcji, lub ulicy czy parku). Uzupełnieniem tego zadania jest projekt małego obiektu architektury lub akcentu plastycznego związanego z projektowaną przestrzenią. Celem zadań projektowych wykonywanych w semestrze drugim jest poznanie przez studentów zasad kompozycji urbanistycznej oraz nabycie umiejętności operowania detalem architektonicznym, elementami zieleni oraz małą architekturą, czyli umeblowaniem miasta. Ważnym celem jest również nabycie umiejętności atrakcyjnego, przekonującego zaprezentowania swojej idei w formie przestrzennej (wizualizacje, makiety) oraz w dowolnej interpretacji plastycznej na planszach.

Studenckie wizje projektowe cechuje zazwyczaj świeżość spojrzenia, pomysłowość, inwencja twórcza, atrakcyjność, nowatorstwo i odwaga, której brakuje niekiedy dojrzałym, obciążonym już doświadczeniem realizacyjnym architektom. Dlatego często władze miast odwołują się do studenckich projektów, organizując międzynarodowe warsztaty projektowe, podczas których mogą uzyskać ciekawe i niekonwencjonalne propozycje. Mogą się one stać potem podstawą dla opracowań realizacyjnych, a w każdym razie pokazują szerokie spektrum możliwości rozwiązań⁶.

W programie nauczania na roku I, w drugim semestrze, w grupie prowadzonej przez dr hab. inż. arch. Hannę Grabowską z zespołem⁷ przewidziano dla studentów Wydziału Architektury Politechniki Krakowskiej kilka lokalizacji, a dotyczyły one w roku akademickim 2007/2008 rehabilitacji wybranych

placów śródmieścia Krakowa, dzielnicy Podgórze i dzielnicy Dębniki. Były to: A – ulica Biskupia, B – Plac Kossaka, C – Rynek Dębnicki, oraz D – Plac Niepodległości w Podgórzu.

W kolejnym roku akademickim 2008/2009, z okazji obchodzonej rocznicy 60-lecia Nowej Huty, jako przedmiot zadań projektowych wybrano następujące przestrzenie publiczne tej dzielnicy Krakowa: A – Aleja Róż, B – plac na skrzyżowaniu Alei Róż i ul. W. Żeromskiego, C – plac u zbiegu al. Przyjaźni i ul. Gen. W. Andersa oraz D – przestrzeń Parku Szwedzkiego przy Alei Solidarności, przed kościołem Matki Boskiej Częstochowskiej, na osiedlu Szklane Domy. Uzupełnieniem projektu urbanistycznego była propozycja projektowa elementu plastycznego zlokalizowanego na placu i upamiętniającego 60. rocznicę powstania Nowej Huty.

W roku akademickim 2009/2010 przestrzeniami publicznymi Krakowa przeznaczonymi dla studenckich opracowań projektowych były: A – plac przed Muzeum Narodowym przy ul. 3-Maja, B – Plac Na Stawach, C – Plac Gen. W. Sikorskiego i D – Rynek Podgórski.

Przed przystąpieniem do prac projektowych obowiązkami studentów było opracowanie referatów, w których przedstawione i omówione zostały dwa wybrane przykłady zrealizowanych projektów rehabilitacji przestrzeni publicznych, polskich lub zagranicznych. Kolejnym zadaniem było przeprowadzenie dokładnej analizy stanu istniejącego wybranych do opracowania przestrzeni publicznych. Szkice, inwentaryzacja fotograficzna, informacje historyczne były wstępem dla pierwszych koncepcji. Różny charakter użytkowania placów i różny stan ich degradacji spowodowany najczęściej nadmiernym ruchem kołowym i parkowaniem pojazdów stwarzały dla studentów poważne wyzwanie. Należało więc określić, jak powinny wyglądać te przestrzenie w nowej rzeczywistości. Jak można je rehabilitować, a jak redefiniować? W jakim stopniu mogą stać się atrakcyjnym, nowym salonem dla swoich dzielnic, jak placem targowym, a jak miejscem kameralnych spotkań mieszkańców? W jaki sposób rozwiązać problem parkowania w garażach podziemnych, jak uspokoić ruch kołowy, jak umebłować nową przestrzeń? Jak udostępnić ją wszystkim użytkownikom, w tej liczbie także osobom niepełnosprawnym? Jakim akcentem plastycznym można nadać nową identyfikację projektowanej przestrzeni?

Na te zasadnicze pytania starali się odpowiedzieć studenci tworząc swoje wizje projektowe. W atrakcyjnych prezentacjach komputerowych odżywały martwe i zdegradowane obecnie przestrzenie publiczne Krakowa. Dla parkujących dziś wszędzie pojazdów przewidziane zostały garaże podziemne i starannie rozmieszczone zatoczki parkingowe dla czasowego postoju. Znikły wszędobylskie kioski i stragany o architekturze nieprzystającej do miejsca. Pojawiły się nowoczesne zadaszenia i funkcjonalne, niewielkie obiekty handlowe lub gastronomiczne, a także ciekawe propozycje rozwiązania posadzek placów (np. w rozwiązaniu posadzki w Alei Róż wykorzystano motyw róży lub też charakterystyczny układ urbanistyczny centrum Nowej Huty). Wzorując się na rozwiązaniach zagranicznych, przyszli architekci zaproponowali odpowiednie oświetlenie placów, które niekiedy nawiązywało do tradycji historycznej. Wprowadzano wodę w formie różnorodnych fontann i podświetlanych tryskaczy. Zielenią wysoką i niską nawiązywano do zasad kompozycji urbanistycznej. Poszukiwano ciekawych i niekonwencjonalnych rozwiązań miejsc do siedzenia, stosowano estrady i amfiteatry dla okazjonalnych występów i imprez. Przewidywano miejsca dla wystaw na wolnym powietrzu i prezentacji rzeźb.

W zależności od wybranej lokalizacji proponowano także akcenty plastyczne odnoszące się do historii miejsca. Dla placów Nowej Huty wybierano motywy związane z 60-leciem dzielnicy, wykorzystując często elementy konstrukcji stalowych przypominających o historii Kombinatu Metalurgicznego im. T. Sendzimira.

W ubiegłych latach, w podobnych zadaniach projektowych, studenci nawiązywali do innych wydarzeń naszego miasta. 750-lecie lokacji Krakowa, a później niespełnione nadzieje na EURO 2012 w Krakowie zapisały się w interesujących studenckich wizjach projektowych.

Aktualność i atrakcyjność tych zadań pozwoliła na zorganizowanie w Urzędzie Miasta Krakowa cyklicznych wystaw pod patronatem Prezydenta prof. dr hab. Jacka Majchrowskiego i Dziekana Wydziału Architektury prof. dr hab. arch. Dariusza Kozłowskiego. W ten sposób rozpoczęto stałą współpracę między Wydziałem Architektury Politechniki Krakowskiej a Urzędem Miasta Krakowa, a jej celem jest prezentacja projektów studentów – przyszłych architektów, podejmujących podczas studiów tematy ważne dla naszego miasta⁸.

Przypisy

- ¹ Gehl J., *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, Wydawnictwo RAM, Kraków 2009, s. 9-51. Wykład Jana Gehla, który odbył się w Międzynarodowym Centrum Kultury w Krakowie 10 maja 2010 roku, poświęcony był w całości problemom rewitalizacji i redefinicji przestrzeni publicznych w wybranych miastach na świecie. Autor zaprezentował wyniki realizowanego pod jego kierunkiem programu badawczego dotyczącego przestrzeni publicznych w miastach Danii, Skandynawii, Kanady, Australii i USA. Udowodnił, że dzięki odpowiednim działaniom, można zdegradowane obecnie place, aleje, ulice, które zdominował ruch, hałas i parkowanie pojazdów, zamienić w tętniące życiem, przyjazne przestrzenie kontaktów społecznych.
- ² *Ibidem*, s. 13.
- ³ Jednym z przykładów może być Kraków. W wyniku konkursów, rewitalizacji i nowej aranżacji został poddany Plac Bohaterów Getta (arch. arch. Lewicki&Łatak). Ostatnio rozstrzygnięto konkurs na nową aranżację Placu Nowego i Placu Wolnica w Dzielnicy Kazimierz. Obydwa konkursy wygrał zespół Lewicki&Łatak. Przebudowie poddano także Plac Wszystkich Świętych, Plac Matejki i Plac Szczepański.
- ⁴ Bauman Z., *Globalizacja*, PIW, Warszawa 2000, s. 33.
- ⁵ Mowa tutaj o programie nauczania na Wydziale Architektury Politechniki Krakowskiej realizowanym w Instytucie Projektowania Urbanistycznego, w grupie prowadzonej przez dr hab. inż. arch. Hannę Grabowską-Pałecką.
- ⁶ Przykładem takich międzynarodowych warsztatów projektowych był studencki konkurs „Shopping-Center Dresden 2007”, organizowany przez Bauhaus Universität – Weimar, którego celem było zaproponowanie nowych form dla handlu, w ścisłym centrum Drezna, na terenie Georg-Platz. W warsztatach uczestniczyło ponad 90 studentów z Wydziałów Architektury ze Stuttgartu, Weimaru oraz z Politechniki Krakowskiej. Grupa studentów z Wydziału Architektury PK (Maciej Jagielak, Katarzyna Olszewska i Piotr Panek) pod kierunkiem dr hab. arch. Hanny Grabowskiej i dr inż. arch. Anny A. Kantarek uzyskała w konkursie III nagrodę, wręczoną podczas EXPO REAL w Monachium.
- ⁷ Prowadzącą w Instytucie Projektowania Urbanistycznego przedmiot Projektowanie wstępne architektoniczno-urbanistyczne w pierwszym i drugim semestrze (dla ok. 69 studentów) oraz wykłady z Teorii projektowania architektoniczno-urbanistycznego w pierwszym semestrze (dla połowy roku I-go) jest dr hab. inż. arch. Hanna Grabowska-Pałeczka. Zajęcia z projektowania prowadzone są w zespole: dr inż. arch. Barbara Rzegocińska-Tyżuk, dr inż. arch. Beata Malinowska-Petelenz oraz dr inż. arch. Agnieszka Wójcik.
- ⁸ Mowa tutaj o dwóch wystawach projektów studenckich, które odbyły się w Urzędzie Miasta Krakowa: EURO 2012 (X 2008), 60-lecie Nowej Huty (X 2009).

1. Introduction

During a very interesting lecture at the International Centre of Culture in Kraków, the outstanding Danish architect and professor of city planning Jan Gehl presented the phenomenon of open public spaces in contemporary cities. The lecture was accompanied by the promotion of the Polish edition of his book *Life between Buildings. Using Public Spaces* excellently translated by Dr. Arch. Marta Urbańska. The author took up the topic of the role of the quality of an external space and its impact on social life¹.

According to Jan Gehl, numerous factors influence people's various outdoor behaviours – undoubtedly, they include the physical surroundings. They have an impact upon our behaviours to various degrees and in various ways. These relationships between outdoor activity and diverse physical conditions in the surroundings make the theme of the author's reflections. Jan Gehl suggests dividing outdoor activity in a public space into the following categories: **necessary actions, optional actions and social actions**.

Necessary (functional) actions take place all year long, under every circumstance – they are independent of the external environment and result from some top-down obligations, e.g. going to school, to work, shopping, handling everyday concerns etc. Our necessary activity and frequent haste while going back home do not result from the quality of the physical surroundings in this case.

Optional (recreational) actions are related to our choice if we have the will and time for them. They include walking, strolling, enjoying the surroundings, sitting and sunbathing. Such behaviours appear when the weather and the external physical conditions are favourable. Thus, if the surroundings are

friendly, they can produce a wide range of human behaviours. From passive contacts – watching and listening to other people – down to spontaneous contacts – welcomes, encounters, conversations, discussions, children’s games etc. So, the character of **social behaviours** is under the influence of their context and the necessary presence of other people. Contacts in a housing estate’s alleys, near schools or working places differ from those in a city’s streets and centre. Here, every encounter of two people, being with someone becomes a germ of some other, more complex forms of social behaviours.

Jan Gehl develops these issues in the further part of his book. The author emphasizes that “(...) although the physical surroundings do not influence the quality, content and intensiveness of social contacts directly, architects and city planners may influence the possibility of meeting, watching and listening to people which is a value itself and gains significance as the basis and starting point for other forms of contact. (...) The presence of other people, activeness, events, inspiration and stimulation create one of the most important values of public spaces”².

Among other things, they cause the constant and unquestionable attractiveness of cities in spite of many undoubted nuisances to their residents.

At the brink of the 21st century, we are experiencing a technological revolution. Living in cities full of cars, fearing an excess of negative information and a lack of safety, we are searching for two things: a virtual space, making it possible to sit in front of a computer and forget the real world, or a space for direct contact with other people. The latter may be formed by attractive, friendly public spaces whose phenomenon is proven by Venice, Padua, Florence, Siena, Toledo, Avignon, Barcelona and many other popular and unusual European cities. The quality of their spaces consists in the atmosphere and scale created by the diverse, historically layered architecture of houses, streets, squares, greens, parks, cathedrals and museums as well as café gardens and little shops. In such spaces, one can stop and contemplate for a moment. This quality of spaces may be also produced by contemporary architecture creating new frameworks for social contacts.

In recent years, we have been able to notice a clear increase in architects’, urban planners’ and the municipal authorities’ interest in the quality of cities and their public spaces. A lot of implementations, publications and urban competitions are devoted to the issues of the revitalization or redefinition of historic and contemporary squares and streets in European cities³. It is related to another approach to the economy of space and the use of land. The principle of sustainable ecological growth is expressed in a search for optimum balance between the developed and undeveloped area of a city. Hence, “inward” urban development, complementation of buildings, gaining degraded areas and making them attractive, the rehabilitation of postindustrial areas with the adaptation of the existing objects, and an attempt to compensate the nuisances of life by modernly arranged close spaces in a city.

Hence, an attempt to shape modern, roofed public spaces called galleries, too. The outstanding Polish sociologist Zygmunt Bauman criticizes them so: “(...) today’s shopping centres are built so that people are constantly in motion; they look around all the time; they receive entertainment in the form of an endless series of attractions; a shopping centre does not encourage customers to stop, look at each other, talk, reflect or discuss something else than the merchandise on offer, to spend time in a manner devoid of a commercial value”⁴.

Undoubtedly, the opposites of this type of spaces, aiming at consumerism only, so accurately judged by Z. Bauman, are open, friendly public spaces in our cities. Pulsing with life, encouraging encounters and diverse events, being attractive “salons” of the cities.

2. Student design visions

The problems of urban planning spring up in Semester O2, Year I at the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology. Thus, the students acquaint themselves with issues concerning the city very early, during lectures in “Theory of Architectural and Urban Design” which accompany the curriculum “Introduction to Architectural and Urban Design”.

Realized from the first design assignments till the diploma work, a close relationship between the problems of city planning and the problems of architecture is the specificity of the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology continued by successive generations of academic teachers. Architecture does not exist without its context. This obvious fact can be seen in design subjects where – besides designed objects or complexes – their urban relations are always presented.

At the Institute of Urban Design, FA, CUT, at the Division of Urban Composition, the first two individual design assignments for the first year students in Semester 01 include the principles of shaping a spatial composition (model + design) and the issues of the ergonomics of residence (designing residential and utilitarian interiors with the illumination of selected forms)⁵. In Semester 02, the first year students acquaint themselves with the issues of shaping an urban space and with the principles of urban composition. They are asked to design the spatial and functional arrangement of a public space (e.g. a square with a dominating pedestrian function which groups a maximum number of attractions, a street or a park). This task is complemented with a design of a small architectural object or a plastic accent relating to the space under design. The objective of design assignments in Semester 02 is to acquaint the students with the principles of urban composition and teach them to operate an architectural detail, elements of greenery and decorative structures, i.e. urban furnishings. Another important aim is to give the students the ability to present their ideas in a spatial form (visualizations, models) and in a free plastic interpretation on charts in an attractive and convincing manner.

Student design visions are usually characterized by a fresh attitude, ingenuity, creativity, attractiveness, innovativeness and courage which are often missing in the case of mature architects burdened with the experience in implementation. Therefore, the municipal authorities often refer to the students' designs while organizing international design workshops which may give birth to some interesting and unconventional proposals. Later, they may become the basis of implantations. Anyhow, they show a wide spectrum of potential solutions⁶.

The teaching programme in Year I, Semester 02, in a group supervised by D.Sc. Ph.D. Arch. Hanna Grabowska with her team⁷ gives several locations to the students of the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology. In the academic year 2007/2008, they concerned the rehabilitation of selected squares in the centre of Kraków, the District of Podgórze and the District of Dębniki: A – Biskupia St., B – Kossaka Square, C – Dębnicki Market Square, D – Niepodległości Square in Podgórze.

In the academic year 2008/2009, on the 60th anniversary of Nowa Huta, the following public spaces in this district of Kraków were chosen as the subject of design assignments: A – Róż Avenue, B – the square at the intersection of Róż Avenue and S. Żeromski St., C – the square at the junction of Przyjaźni Ave. and W. Anders St., D – the space of Swedish Park in Solidarności Avenue, in front of the Our Lady of Częstochowa Church in Szklane Domy Estate. An urban design was complemented by suggestion of a plastic element located in a square and commemorating the 60th anniversary of the formation of Nowa Huta.

In the academic year 2009/2010, the public spaces of Kraków meant for student designs were: A – the square in front of the National Museum in 3 Maj St., B – Na Stawach Square, C – W. Sikorski Square, D – Podgórski Market Square.

Before designing work commenced, the students had been obliged to write papers presenting and discussing two selected examples of implemented designs of the rehabilitation of Polish or foreign public spaces. Another assignment was to carry out a detailed analysis of the existing condition of the chosen public spaces. Sketches, photographic stock-taking and historical information made an introduction to the first concepts. The diverse character of using squares and state of their degradation, usually caused by excessive vehicular traffic and parking, made a serious challenge for the students. Thus, they had to define what these spaces should look like in a new reality. How they could be rehabilitated and redefined. To what extent they could become an attractive, new salon for their districts, a marketplace, a place for cosy meetings. How to solve the problem of parking in underground garages, how to appease vehicular traffic, how to furnish a new space. How to make it available to all the users, including disabled people. What plastic accent could set new identity in a space under design.

The students tried to answer these principal questions by creating their design visions. Dead and degraded public spaces of Kraków got a new lease on life in attractive computer presentations. Underground garages and carefully located temporary parking lay-bys were planned for omnipresent vehicles. Ubiquitous kiosks and stalls with unfitting architecture disappeared. Modern roofing and functional small commercial or gastronomic objects as well as some interesting suggestions for solutions of the floors of the squares (e.g. the motif of a rose used in the solution of the floor of Róż Avenue or the characteristic urban layout of the centre of Nowa Huta) appeared. Patterning after foreign solutions, the future architects proposed suitable illumination of the squares which sometimes referred to historical tradition. Water was introduced in the form of diverse fountains and translucent sprinklers. High and low greenery referred to the principles of urban composition. The authors searched for some interesting and unconventional solutions of sitting places and used stages and amphitheatres for occasional performances and events. They planned places for open-air exhibitions and sculpture presentations.

Depending on a chosen location, plastic accents referring to the history of a place were suggested, too. Motifs related to the 60th anniversary of Nowa Huta, using elements of steel constructions evoking the history of the Sendzimir Metallurgic Plant, were chosen for the squares in this district.

In earlier similar design assignments, the students referred to other events in our city. The 750th anniversary of the foundation of Kraków and the dispelled hopes for EURO-2012 in Kraków can be seen in some interesting student design visions.

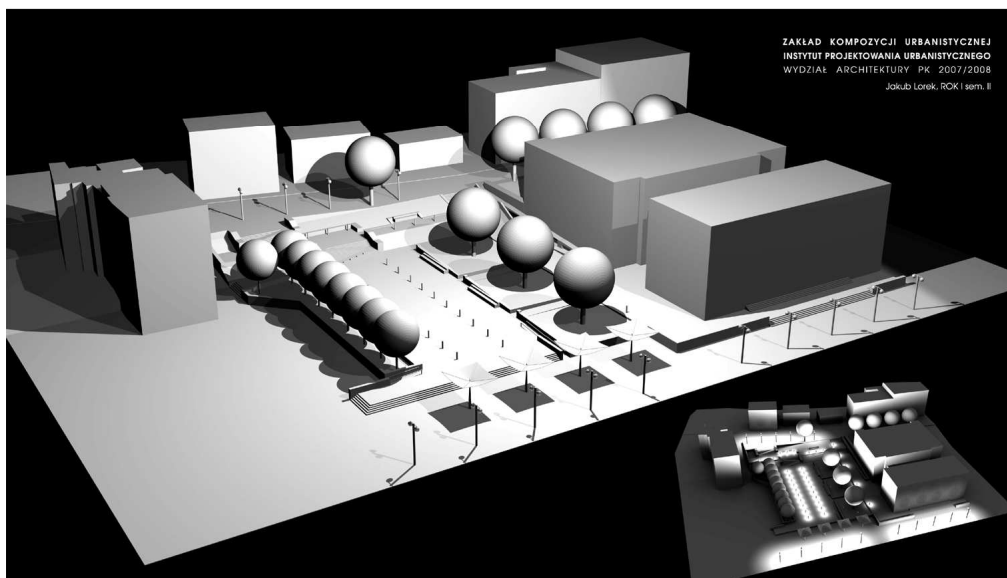
The timeliness and attractiveness of these assignments made it possible to organize cyclical exhibitions at the Office of the City of Kraków under the patronage of the President Prof. D.Sc. Jacek Majchrowski and the Dean of the Faculty of Architecture Prof. D.Sc. Arch. Dariusz Kozłowski. In this way, the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology began regular cooperation with the Office of the City of Kraków. Its purpose is to present designs prepared by students – future architects – who take up themes important to our city in the course of their studies⁸.

Endnotes

- ¹ Gehl J., *Życie między budynkami. Użytkowanie przestrzeni publicznych*, Wydawnictwo RAM, Kraków 2009, p. 9-51.
Jan Gehl's lecture, which took place at the International Centre of Culture in Kraków on 10 May 2010, was devoted to the problems of the revitalization and redefinition of public spaces in selected cities in the world. The author presented the results of his research programme concerning public spaces in Danish, Scandinavian, Canadian, Australian and American cities. He proved that suitable actions could change degraded squares, avenues and streets, dominated by traffic, noise and car parks, into friendly spaces of social contacts which teem with life.
- ² *Ibidem*, p. 13.
- ³ One of the examples is Kraków. Bohaterów Getta Square has been revitalized and rearranged (Arch. Arch. Lewicki&Łatak) as a result of competitions. Competitions for new arrangements of Nowy Square and Wolnica Square in the District of Kazimierz have been settled lately. Lewicki&Łatak team won both of them. Wszystkich Świętych Square, Matejki Square and Szczepański Square have been rebuilt, too.
- ⁴ Bauman Z., *Globalizacja*, PIW, Warszawa 2000, p. 33.
- ⁵ The teaching programme at the Faculty of Architecture, Cracow University of Technology, realized at the Institute of Urban Design in a group supervised by D.Sc. Ph.D. Arch. Hanna Grabowska-Pałęcka.
- ⁶ Such international design workshops could be exemplified by the student competition "Shopping-Center Dresden 2007", organized by Bauhaus Universität – Weimar, whose objective was to suggest new forms for commerce in the very centre of Dresden, on the grounds of Georg-Platz. More than 90 architectural students from Stuttgart, Weimar and Kraków took part in the workshop. A group from the CUT Faculty of Architecture (Maciej Jagielak, Katarzyna Olszewska and Piotr Panek) supervised by D.Sc. Ph.D. Arch. Hanna Grabowska-Pałęcka and Ph.D. Arch. Anna A. Kantarek received the third prize during EXPO REAL in Munich.
- ⁷ D.Sc. Ph.D. Arch. Hanna Grabowska-Pałęcka supervises the curriculum "Introduction to Architectural and Urban Design" at the Institute of Urban Design in Sem. 01 and 02 (for c. 69 students) and lectures on "Theory of Architectural and Urban Design" in Sem. 01 (for half of the 1st year). Design classes team: Ph.D. Arch. Barbara Rzegocińska-Tyżuk, Ph.D. Arch. Beata Malinowska-Petelenz, Ph.D. Arch. Agnieszka Wójcik.
- ⁸ Two exhibitions of student designs held at the Office of the City of Kraków: EURO 2012 (October 2008) and the 60th Anniversary of Nowa Huta (October 2009).

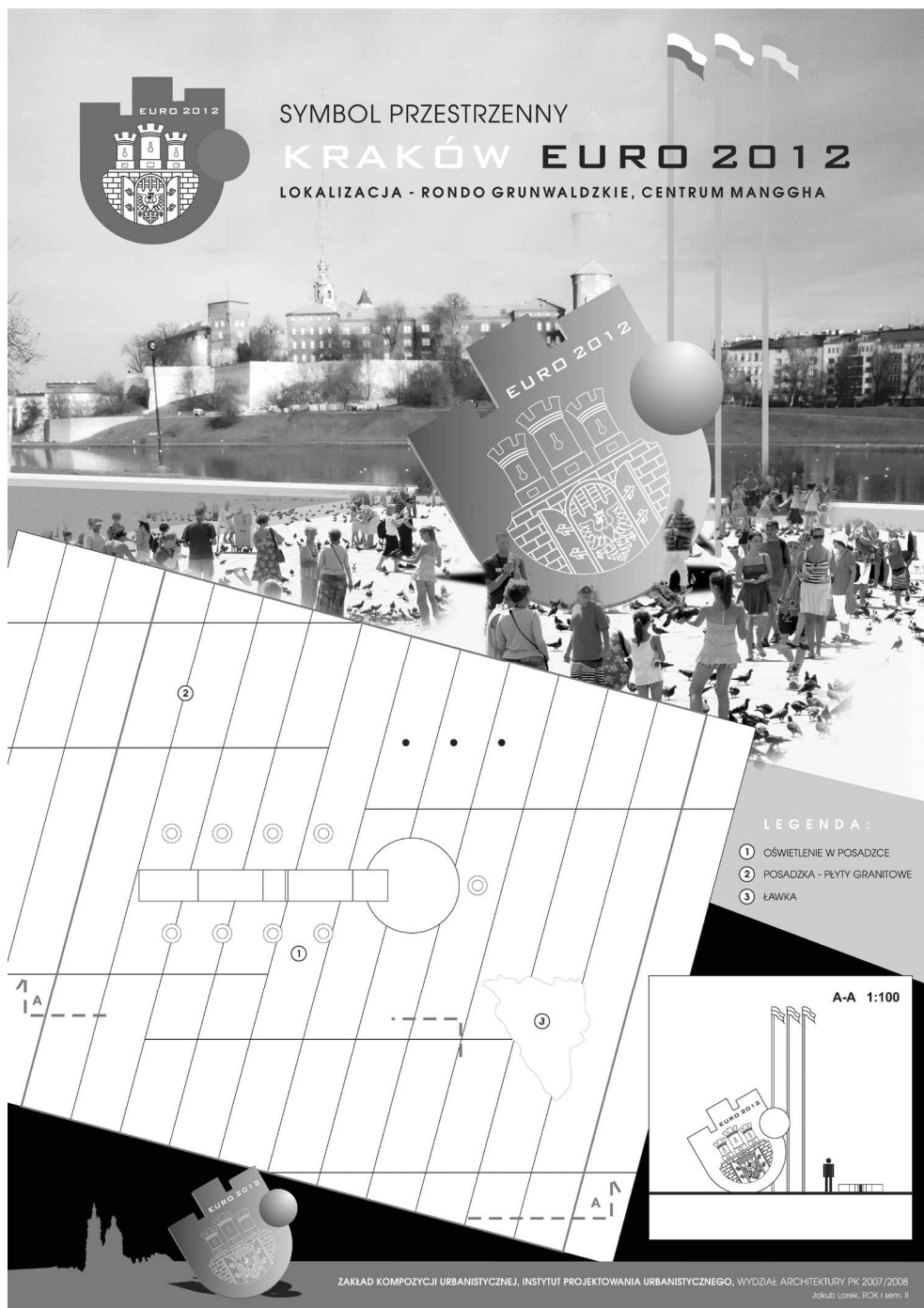
Literatura/References

- [1] Losantos A., Santos Quartino D., Vranckx B., *Krajobraz miejski. NOWE trendy NOWE inspiracje NOWE rozwiązania*, Wydawnictwo LOFT Publications 2007 – polska edycja Top Mark Centre, Warszawa 2008, www.tmc.com.pl.
- [2] Gehl J., *Życie między budynkami*, Wydawnictwo RAM, Kraków 2009.
- [3] Grabowska-Palecka H., *Niepełnosprawni w obszarach i obiektach zabytkowych. Problemy dostępności*, Monografia 304, Politechnika Krakowska, Kraków 2004.

II. 1. Projekt rehabilitacji Placu Niepodległości w Dzielnicy Podgórze w Krakowie. Autor: Jakub Lorek, r.a. 2007/2008

III. 1. Design of the rehabilitation of Niepodległości Square in the District of Podgórze, Kraków. Author: Jakub Lorek, a.y. 2007/2008

II. 2. Projekt symbolu przestrzennego EURO 2012 w Krakowie. Autor : Jakub Lorek, r.a. 2007/2008

III. 2. Design visualization of Niepodległości Square. Author: Jakub Lorek, a.y. 2007/2008